

Glenn H. Mullin: *A tizennégy Dalai Láma*

– *A reinkarnáció szent öröksége*

FORD. SZÁNTAI ZSOLT, J LX KIADÓ, 2012, 573 O.

A kötet Tibet spirituális vezetőinek élettörténetét és történelmi kontextusát taglalja, a szerző nagyrészt eredeti, tibeti szövegeket használt a gördülékeny stílusban megírt, esszéisztikus könyv megírásához. A kötetben közölt információ hatalmas mennyisége miatt csupán néhány Dalai Lámát mutatok be: az Elsőt, az Ötödiket, a Nyolcadikat és Tizenharmadikat, valamint történelmi kontextusukat.

Amikor a buddhizmus Tibetbe került, a reá jellemző módon keveredett a helyi misztikával: ennek lett az eredménye a *tulku*, vagyis a hivatalosan felkutatót és felismert láma-reinkarnáció intézménye. A folyamat a 12. században vette kezdetét. Eleinte a Dalai Láma intézménye nem volt élesen elhatárolható a többi lámáétól, de népszerűségének köszönhetően az V. Dalai Láma már 1642-ben Tibet spirituális és világi vezetőjeként is működött.

Az I. Dalai Láma, Gendün Tubpa fiatal szerzetesként találkozott Congkhpával, akit a tibeti buddhizmus Gelukpa-iskola egy alapítójának tartanak. (Később ebben a rendben kapták meg a Dalai Lámák a monasztikus felavatást és a spirituális oktatás alapjait.) Megismerkedésük után az I. Dalai Láma őt nevezte meg legfontosabb mesterének, s ezzel a korábbi tanítóit háttérbe helyezte. Az I. Dalai Láma egyebek mellett arról nevezetes, hogy ő építette az első monostort Tibetben, egy „madár-felajánló” helyen. Ismertessük röviden ezt az érdekes áldozattípust!

A madár-felajánlás lényege, hogy a holttestről lefejtik a csontokat és a húst, majd kockákra vágják őket. A csontokat porrá zúzzák, vízzel és árpaliszttal elegyítik, és az így keletkezett anyagból golyókat gyúrnak. A szívet, az agyat és a szemet összezúzzák, masszát készítenek belőlük, és ezt tésztába keverik. Ezt a műveletet körülbelül egy óra alatt viszik véghez. Már a folyamat kezdetén megjelennek a keselyűk, akiknek végül felajánlják a húst. A tibetiek szerint a lakmározó keselyűk valójában *dákinik* avagy angyalok.

Az I. Dalai Láma több klasszikus indiai műhöz írt kommentárt, pl. Nagardzsuna *Prazsmanyúla* és Vasubandhu *Abihadharmakósa* című szövegeihez. Művei közül kiemelkedik a *Labdzsa Nyinggu*, vagyis *Esszenciális spirituális tanács*, melynek kompozíciós formája az egyik legfontosabb a buddhista költészetben – Indiában keletkezett, mahájána mesterek alakították ki. A tibetiek olyan erőteljesen kötőd-

tek ehhez a versformához, hogy egy láma irodalmi munkásságát nem tekintették teljesnek, ha kimaradt belőle az ilyen típusú szöveg. Idézzük e költemény első két versszakát:

„Ó, barátaim, kik gondolkodtok,
ti, kiket érdekelnek a szent tanok!
Tanácsaim meghallgassátok –
szívem mélyéről mit kínálok.

A szamszárában itt bolyongunk,
végtelen nagy a mi utunk,
békét csak ritkán találunk,
mert bennünk a rossz, mit hordozunk.” (107.o.)

Egy másik részlet:

„Anyagi célok? Felejtsd el!
Ami jön? Úgy fogadd el!
Értékes emberi tested megkaptad,
értelmetlenül eltelni ne hagyjad.” (108.o.)

Recenzióm következő tárgya az V. Dalai Láma, akit Nagy Ötödiknek szoktak nevezni a tibeti irodalomban. Az előző láma halálakor a munkatársai az utód aktív keresésébe kezdtek, amelynek során először jósokat kértek fel segítségül. Miután két jó is ugyanazt a területet nevezte meg az újratestesülés helyének, a bizottság elindult Csönggyébe. A keresés folyamatának végéhez közeledve három lehetséges jelölt maradt, mindegyikőjük csodás elemek kíséretében született, mindannyian felismerték a IV. Dalai Láma tárgyait. Két lámára hárult a feladat, hogy döntsön a három ifjú közül. Egyikőjük a IV. Dalai Láma spirituális tanítója volt, a másik szintén nagy köztiszteletben állt. A szerzetesek a „zabgolyó” jövendölési technikát tartották a leginkább alkalmasnak a cél elérése érdekében. A jelöltek nevét felírták egy-egy papírdarabra, majd ezeket pirított zablisztból készült golyók belsejébe tették, utána egy tálra helyezték őket. Ezt követően a lámák mantrákat mondtak, és imádkoztak a jóslás sikeréért. Miután ez is megtörtént, mindketten felemelték a tálat, és elkezdték mozgatni. Ennek hatására az egyik golyó a földre esett. Kétszer végezték el ezt a műveletet, és mind a két alkalommal a csönggyei fiú nevét tartalmazó golyó lett a győztes. A fiú hamarosan teljes szerzetesi beavatásban részesült, ekkortól kezdve lépett hivatalosan elődei helyére. Rengeteget tanult, naponta öthat órát töltött meditációval, és minden évben többször elvonult a világ elől. Az elvonulás időtartama néhány héttől néhány hónapig is tarthatott. Teendői mellett

még a tibeti orvoslást is elsajátította. Közben háborúk dúlták Tibetet, amelynek bizonyos részeit más népek foglalták el, mígnem 1642-ben az ország újból egyesült. Az V. Dalai Láma lett hazája szimbolikus vezetője, kormányát Ganden Podrangnak hívták – azóta is így nevezik a tibeti kormányt. A Láma trónra lépése a legendák szerint egy száz évvel korábbi ígéret beteljesülése volt. Ekkor történt volna ugyanis, hogy a II. Dalai Láma a halála után majdnem úgy döntött, hogy nem Tibetben akar reinkarnálódni, hanem egy másik világban, ahol nagyobb szükség van rá bódhiszattvaként. A kijelentését követően megjelent előtte Padmaszambhava, aki a 8. században azért utazott Tibetbe, hogy megépíthesse ott az első buddhista monostort. Padmaszambhava megkérte a II. Dalai Lámát, hogy ismét Tibetben szülessen le, mert ha megteszi, száz év múlva az ország spirituális és világi vezetőjévé válik, és cselekedetei hosszú távon szolgálják majd Tibetet.

A Nagy Ötödik uralmához számos építkezés kapcsolódik: mind közül talán legfontosabb a lhászai Nemzeti Orvosi Központ, vagyis Menchikangh. Ez orvosi egyetemenként működött. Akik elvégezték a képzést, mestereik tanácsára kórházakat alapítottak szerte az országban. Emellett az uralkodó elrendelte, hogy készüljenek térképek Tibetről, és ekkor zajlott le a népesség első megszámlálása is. A népszámlálók egyik házról a másikra haladva írták össze az embereket. Az Ötödik az adózás rendszerét is bevezette, az ezáltal befolyt összegekből támogatta a kórházakat, templomokat, oktatási intézményeket.

Több száz művet írt, amelyek összesen huszonnyolc kötetet tesznek ki. Ezek közül nyolc „titkos”, mert ezekben ezoterikus élményeit rögzítette. A titkosnak minősített szövegeket nem publikálták Tibetben, forgalmazásba sem kerülhetnek, csupán kézi másolat készíthető róluk.

A VII. Dalai Láma halála után sokan úgy gondolták, vele véget ért a reinkarnációk láncolata, mert több jóslat is utalt erre, kettő magától a II. Dalai Lámától. Ezekben a jóvendölésekben nem szerepelnek konkrét adatok, se konkrét számok, ennek ellenére a magyarázók mégis így értelmezték őket. Ezért komoly tanácskozás folyt a VII. Dalai Láma halála után arról, vajon megkeressék-e a VIII. Dalai Lámát. Végül a folytonosság mellett döntöttek. Ennek ellenére a VIII. sohasem kapta meg azt a tiszteletet, mint elődei. Ennek a fenti ok mellett az a magyarázata, hogy az első Dalai Lámák ötvözték a Gelukpák szemléletét a Nyingmapa-iskola samanista hagyományával. Ennek következtében minden szektáa egyaránt tisztelte őket. A Nyingmapa-szektában összpontosult a lhászai arisztokrácia jelentős hányada, ezért az első Dalai Lámák számára ez az uralkodó családok többségének támogatásával járt együtt. A VIII. Dalai Láma legjelentősebb tanítója azonban ellenezte a tradíciók keveredését, ezért nem kapta meg Nyingmapa tanításait. Ez a hiányosság megjelent a spiritualitásában, és népszerűségére is negatívan hatott. Életének utolsó éveiben megpróbált ezen változtatni, ám törekvései halála miatt nem értek célba.

A VIII. Dalai Lámának tíz-tizenkét jelentősebb szöveget tulajdonítanak, ezek többnyire a „Nagy Illúzió” címet viselő jógatantrát tárgyalják.

Végezetül a XIII. Dalai Láma, Tübben Gyaco történelmi helyzetét ismertetem röviden.

Uralkodásának idején versengett egymással Ázsiért Oroszország és Anglia, és e versengésben Tibetnek kulcsfontosságú szerep jutott. Angliának kedvezett Tibet és Mandzsu-Kína viszonya, a *csöjon*. Ez egyfajta pap-patrónus viszony, amelyben a felek megállapodása alapján a tibeti lámák voltak a papok, Mandzsu-Kína a patrónus. A tibetiek úgy vélték, hogy e hierarchiában ők állnak a magasabb szinten, mert ők a mandzsu arisztokrácia spirituális tanítói. Az idő folyamán azonban a mandzsukban egyre inkább megerősödött a feljebbvalói öntudat, és úgy gondolták: a tibeti lámák olyan szellemi tanítók, akik az ő szolgálatukban állnak. A britek ezt kihasználva kötötték meg a kínaiakkal a Csifu-egyezményt 1876-ban, amely szerint Nagy-Britannia elismeri a mandzsu fennhatóságot Tibet felett, Kína pedig nem avatkozik be Burma megszállásába. A XIII. Dalai Láma volt a Nagy Ötödiken kívül az egyetlen a korábbi lámák közül, akinek aktívan részt kellett vennie a világi élet, azon belül is a politika irányításában. A többiek esetében megbízottakra hárult ez a feladat. Utódja, a jelenlegi Dalai Láma évtizedeken keresztül küzdött békés eszközökkel hazája függetlenségéért, de törekvései ellenére hazája még mindig kínai fennhatóság alatt áll.

Pente Barbara

A VALLÁSTUDOMÁNYI SZEMLE CÍMŰ FOLYÓIRAT JELLEGÉRŐL ÉS CÉLJAIRÓL

1. A *Vallástudományi Szemle* című folyóirat 2005 tavaszán indult, első két száma 2005-ben jelent meg. A szerkesztőségben és a szerkesztő bizottságban az ország jelentősebb vallástudományi műhelyének több neves munkatársa található. A folyóirat évente négyszer jelenik meg. Az alapító jogokat a budapesti Zsigmond Király Főiskola gyakorolja.

2. Annak ellenére, hogy a folyóirat egy intézmény égisze alatt jelenik meg, kezdetől szélesebb alapra helyezkedve értelmezi önmagát. Sokak véleménye szerint világos ugyanis, hogy egy felekezetszemleges vallástudományi folyóirat fontos hiánypótló a magyar folyóiratok palettáján. Eddig a vallástudomány különböző területei jobbára a különböző vallások, felekezetek által indított orgánumokban jelentek meg, a szemleges, „világi” fórum, szerteágazó okok miatt több évtizede hiányzik, holott egyre növekvő igény van rá.

3. A folyóirat publikációs lehetőséget, véleménycsere és vitafórumot kíván teremteni a vallástudományt, annak bármely területét és azt bármilyen világnézeti alapról művelők számára. Senkit nem rekeszt ki, nincs semmiféle előzetes fenntartása senkivel szemben, mindenkit szívesen lát szerzői között, akinek értékes gondolatai, figyelemreméltó tudományos eredményei, vagy egyéb értékes mondandója van a vallástudományhoz kapcsolódóan.

4. Fontosnak tartja, hogy közölje, és ha kell, ütköztesse a különböző tudományos álláspontokat. Az írások szerzőjük álláspontját, felfogását képviselik, és nem a szerkesztőségét. A folyóirat nyitott akar lenni minden vélemény és minden kritika számára, amíg az megmarad a tudomány keretein belül (tehát nem vallások vagy személyek ellen irányul), viszont elzárkózik attól, hogy bármilyen vallást vagy felekezetet hasábjain akár propagáljanak, akár támadjanak.

5. Ösztönzője, gerjesztője akar lenni e tudományterületen a különféle műhelymunkának, előmozdítója akar lenni a tudományszervezés terén a vallástudomány akadémiai szintű felfejlesztésének, hozzá akar járulni a vallástudomány tartalmi és szervezeti épüléséhez.

6. Rendszeresen hírt kíván adni a tudományág eredményeiről. Bemutatja a megformált és akkreditált szakképzési tanterveket, forráskutatásokat közöl, hírt ad

tudományos fokozat szerzésekről, védésekről, habilitációkról, az MTA Vallástudományi Elnöki Bizottsága munkájának közérdeklődésre számot tartó elemeiről.

7. Recenzió rovata folyamatosan figyelemmel kíséri és bemutatja a tudományág friss könyvanyagát, tankönyveket, filmeket és egyéb médiumokat, ismerethordozókat.

A fent említett törekvésekhez még azt szükséges hozzáfűzni, hogy az eddig kierielt irányok nem zártak, a profil rugalmas, alakítható, fókusza bármerre és bármikor tágítható, nem akar lemaradni semmiféle olyan mozzanatról, mely a vallások, a hozzájuk kapcsolódó szervezetek és fórumok, egyáltalán a vallásos emberek, vagy a nem vallásos emberek, az emberiség élete, életminősége szempontjából jelentős, illetékesnek érzi magát az ember és a transzcendencia viszonyának, küzdelmének minden fontos mozzanatában.

A Vallástudományi Szemle szerkesztősége

ÚTMUTATÓ SZERZŐKNEK ÉS SZERKESZTŐKNEK

A szöveget Word formátumban, *rtf* kiterjesztéssel kérjük elektronikus úton elküldeni a következő címre: vallastudomanyiszemle@kre.hu. Tanulmányok esetében általában 1 szerzői ív (mindennel együtt kb. 40 000 leütés) terjedelmű írásokat várunk, de indokolt esetben hosszabb is lehet a szöveg. Recenziók esetében a várt terjedelem 5000-10 000 leütés.

A szöveget a lehető legkevesebb formázással kérjük. A főszövegben használt alaptípus a 12 pontos Times New Roman legyen, lábjegyzetben 10 pontos Times New Roman. Ha a szöveg külön fontkészletet igényel, kérjük azt csatolni, valamint a szöveget pdf formátumban is csatolni, az idegen fontkészleten írt szöveg ellenőrzése céljából. A főszöveget sorkizártan, 1,5-es sortávolsággal, a bekezdések elején behúzás nélkül kérjük. A lábjegyzetet sorkizártan, szimpla sortávolsággal.

A hivatkozásokat lábjegyzetekkel és nem végjegyzetekkel kérjük. Nem kötelező, de szívesen vesszük, ha van a tanulmányok végén külön bibliográfia, ilyenkor ajánljuk a jegyzetekben a szerző és évszám feltüntetésével megadott rövid hivatkozást. Ha nincs külön irodalomjegyzék, akkor az első hivatkozás esetében teljes hivatkozást kérünk, minden bibliográfiai adattal, utána pedig a további hivatkozásokban a rövid, szerzőt és évszámot megadó hivatkozással. Kérjük, hogy *i. m.* hivatkozást csak abban az esetben használjanak, ha egy szerzőtől egyetlen művet idéznek.

A szerző vezetéknevét kiskapitálissal kérjük, folyóiratcikk, könyvfejezet címét idézőjelek között, normál betűvel; folyóirat, könyv címét dőlt betűvel.

HIVATKOZÁSOK TELJES LÁBJEGYZETBEN ÉS A BIBLIOGRÁFIÁBAN

1. Könyv és könyvfejezet esetében:

SZERZŐ: *Cím*, Kötetszám, Kiadás helye, Kiadó, Évszám, Hivatkozott oldalak.

SZERZŐ: „Fejezetcím”. in *Úó: Könyvcím*, Kötetszám, Kiadás helye, Kiadó, Évszám, Hivatkozott oldalak.

2. Gyűjteményes kötetek és bennük megjelenő írások esetében:

SZERKESZTŐ – SZERKESZTŐ (szerk.): *Cím: Alcím*, Kiadás helye, Kiadó, Évszám.

SZERZŐ: „Cím”. in Szerkesztő – Szerkesztő (szerk.): *Cím: Alcím*, Kiadás helye, Kiadó, Évszám, Hivatkozott oldalak.

3. Folyóiratcikkek esetében:

SZERZŐ: „Cím”. *Folyóirat címe*, Évfolyamszám római számmal, Évszám/Sorszám. Hivatkozott oldalak.

4. Heti- és napilapokban megjelent cikkek esetében:

SZERZŐ: „Cím”. *Lap címe*, Évfolyam, Lap száma, Évszám. Hónap. Nap. Oldalszám.

HIVATKOZÁSOK RÖVID LÁBJEGYZETBEN

1. Egy szerző egy művének használata esetén:

SZERZŐ: i. m. Hivatkozott oldalak.

2. Egy szerző több művének használata esetén:

SZERZŐ (Évszám): Hivatkozott oldalak.

3. Előző lábjegyzetben hivatkozott irodalom másik szövegrésze esetében:

Uo. Hivatkozott oldalak.

Minden esetben pontos irodalmi hivatkozást kérünk, megjelölve a pontos kezdő és záró oldalszámot (tehát kerüljük a 251kk. vagy 251sq. formát), a két oldalszám között gondolatjellel (-). Kérjük, az oldalszámot (p. vagy o.) csak abban az esetben egyértelműsítsék, ha a hivatkozott munka jellegéből (katalógus, képkötet) nem volna egyértelmű, hogy oldalszámról van szó. Internetes hivatkozások esetében kérjük ellenőrizni, hogy a hivatkozott oldal elérhető-e, és az utolsó megtekintés dátumát kérjük zárójelben megadni.

Klasszikus auktorok idézésénél nem kell kiskapitálist alkalmazni. Auktorok neveit és műveit lehetséges a szakmában elfogadott rövidítésekkel jelezni, külön magyarázat, feloldás nélkül. Tudományos közéletünkben kevésbé ismert szakfolyóiratok, sorozatok, kézikönyvek címét ne rövidítve írják, csak akkor, ha van a cikk végén bibliográfia vagy rövidítésjegyzék.

Idégen nyelvű, latin betűs idézeteket, kifejezéseket kérjük dőlt betűvel szedni. A görög, héber, kopt és szír idézeteket a megfelelő betűvel (más nyelvű szövegeket is szívesen látunk eredeti írásmóddal). Kérjük, hogy ne külön héber, görög stb. betűkészletet használjanak, hanem *unicode* betűket (ha egyes

ékezetes betűket az alaptípussal nem tudnak létrehozni, Palatino Linotype betűtípust ajánlunk)! Dőlt betűs idézetek esetén nem szükséges idézőjelet is használni. Ha az idézet zárójelen belül szerepel, a zárójel is legyen dőlt.

A görög neveket a tudományos helyesírási átírásban, egy cikken belül következetesen kérjük megadni. A görög neveket ne a latinos átírásban adjuk meg (pl. Achilles, Homerus stb.).

Képek esetén a képaláírásokat a szöveg végén beszámozva kérjük megadni. A képeket ne ágyazzák be a dokumentumba, hanem külön képfájlban, a lehető legnagyobb méretben és felbontásban (minimum 1000×1000 pixel) küldjék, és a szövegben egyértelműen jelöljék, hová kérik beilleszteni azokat.

Recenzió esetében a recenzeált könyv minden könyvészeti adatát kérjük megadni a cikk címében vagy alcímében.

A korrektúrát a Word *Eszközők* menüjének *Változások követése* gombja alatt a *Módosítások elfogadása vagy elvetése* lehetőségnél, az *Elfogadja*, illetve *Elveti* gombokkal az adott helyen jelezve kérjük vissza.

A Vallástudományi Szemle szerkesztősége

A FOLYÓIRAT MEGVÁSÁROLHATÓ

Budapest

Püski Kiadó Kft. Könyvesház

1013 Bp. Krisztina krt. 26.

OSIRIS Könyvesház Kft.

1053 Bp. Veres Pálné u. 4–6.

Írók Boltja

1061 Bp. Andrásy út 45.

Bibliás Könyvesbolt

1092 Budapest, Ráday u. 28.

Szent István Társulat Könyvesboltja

1053 Bp. Kossuth Lajos u. 1.

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Könyv- és Jegyzetbolt

1088 Bp. Múzeum krt. 6–8.

Zsigmond Király Főiskola Jegyzetbolt

1039 Bp. Kelta u. 2.

L'Harmattan Könyvesbolt

1053 Budapest, Kossuth L. u. 14–16.

Debrecen

Sziget Könyvesbolt

4010 Debrecen, Egyetem tér 1.

Pécs

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Student Sevice Iskolaszövetkezet Könyvesbolt

7624 Pécs, Ifjúság út 6.

